

האליזר

עלון לשבת קודש

דברי מחשבה והלכה, ומהנעשה בבתי הכנסת

לע"נ יוסף בן אליה וחממה ז"ל לבית גיאת

לע"נ משה בן זילפה ואליאס ז"ל לבית חיימי

י"ד תשרי תשפ"א 1344 (שנה כה')

זוג סוכות

"בסוכות תשבו שלשת ימים" (מיתוך המזוזור)

אומר הרב "שפתי כהן" זצ"ל: לאחר הימים הנוראים שעברו עלינו לשלום ולאחר תשובת יום הכיפורים מגיע האדם להכרה שהעולם הזה הוא כדירת עראי ועליו להכין צידה קרי תורה ומצוות ל"דירת הקבע" הנצחית. לפיכך הורתה לנו התורה לקבוע משכננו בדירת עראי היא הסוכה למשך "שבעת ימים" הרומזים ל- 70 שנות האדם. "וביום השמיני" – הרומז לעולם הנצח לחוג את שמחת תורה כדי לקבוע בנפשנו שאין זוכים לעולם הנצחי אלא ע"י לימוד התורה וקיום מצוותה.

"ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדור" (מיתוך המזוזור)

מביאים חז"ל (ויקרא רבה ליד) ש"פרי עץ הדור" הינו האתרוג שדומה ללב. לפיכך יובל על דרך הדרש מדוע "אתרוג יבש פסול", כי הלב צריך שיהיה חם, פועם, מרגיש ומבין וער למצוקת הזולת ולסבלו. נחלץ לעזרה, תמיכה ועידוד של הזולת. ועוד "פרי עץ" – שטעם פריו וקליפתו שווים – כך גם האדם צריך להיות תוכו כבדו – שפיו וליבו שווים, "הדר" – פרושו ש"דר" – מתגורר בעץ משנה לשנה שהינו פרי רב שנתי ולכן "פרי קודם לעליו" – שעליו נושרים בשלכת והפרי קיים ונשאר לשנה הבאה, אף זאת ממאפייני הלב: צריך "להחזיק" זמן רב בכושרו וחיוניותו לזולת ולא כל פעם "להתחלף". (מעין מועד בשם ס' מעיל צדקה)

סגולתם של שיירי מצוה

מעשה שהיה

כשרבי ישראל אבוחצירא, ה"באבא סאלי" הפליג פעם באוניה. התחוללה סערה עזה. היה זה בערב שבת קודש עת קיבל את פני שבת בחדווה ובשמחה. מרוב דבקותו לא חש בתנודות האוניה המטלטלת בין הגלים הסוערים.

הרב היה נתון בשרעפיו ושרוי בעולמות עילאיים, אבל משה עוזרו של הרב חש היטב בטלטלת האוניה, בהיחבא יצא מתאו ועלה על סיפון לחזות בגלי ענק המתנשאים לגובה כל יאמן ומשתברים בקול רעש גדול בענני קצף בוקק.

לפתע צדה עינו תכונה קדחתנית, הוא ראה את רב החובל מנחה את צוות המלחים להכין סירות הצלה, והנוסעים המבוהלים חוגרים את חגורות ההצלה ונכנסים לסירות. רב החובל שהבחין בו צעק לעברו "מהר, לך קרא לרבך שיבוא מהר, האוניה עומדת לטבוע, אנו עומדים לנטוש אותה בכל רגע". מיהר משה לתא כשהוא כושל עם תנודות האוניה, כשהגיע לתא מצא את ה"בבא סאלי" בסיום התפילה והודיעו בהתרגשות על הסכנה המרחפת וסיפר שהאוניה עומדת לטבוע ונוסעיה נכנסו כבר לסירות ההצלה. "מהר הרב ויעלה עימי, רב החובל הזכיר שהזמן קצר והסירות עלולות להפליג". ה"באבא סאלי" נשאר שלוו ובוטח, זיו פניו הקורן לא הועם

חגים וזמנים לששון

ע"פ אופק תל אביב ע"פ לוח אור החיים *שעון קיץ* סוף זמן ק"ש 8:56-8:58

כניסת שבת וחג: 6:05 יציאת שבת וחג: 6:54 יציאת ש"ר"ת: 7:35

כניסת שמחת תורה ושבת 5:56 יציאת החג ושבת: 6:46 יציאת ש"ר"ת: 7:25

והוא שאל בנחת: "הכנת את השולחן לסעודת שבת?", "כן, הכל היה מוכן עליו אבל בתנודות האונייה נפלו המאכלים והתגבכו בפינת התא". "אם כן, הגש לי את היין ואת הכוס לקידוש, נקדש וירחם השם", מבולבל ונבוך הושיט משה לרב את כוס הקידוש. הרב החל לקדש במתינות ובכוונה רבה כמונה מעות וכל מילה נראתה בעיני משה כנצח. שתה הרב מהכוס ומסרה לעוזרו משה ואמר: "עלה על הסיפון ושפוך את שארית היין שבכוס לים". ואכן בו ברגע שהיין נשפך לים שקטה הרוח לפתע והגלים נחו מזעפם והים שקט והיה חלק כראי, האונייה התיצבה ושטה כאילו היתה באגם. רב החובל שהבחין בנעשה רץ לעבר משה, תפס בזרועו ותבע לדעת: "מה עשית לים ששקט בין רגע מזעפוי?", "לא עשיתי כלום, רק בצעתי את פקודת הרב!", השיב. "בוא נלך אל רבך" אמר לו רב החובל ושניהם ירדו לתא. רב החובל נכנס בפחד ובמורא והסיר את כובעו ביראת כבוד, קד לפני הרב ואמר: "איש קדוש וצדיק, נוסעי האונייה חייבים לך את חייהם, בזכותך ניצלה האונייה וכל נוסעיה".

ענה הרב בענווה: "טעות בידך, בורא העולם הוא שהצילנו ולו אנו חבים את חיינו, עלינו להודות לו על חסדו הגדול ועל הנס שגמל עימנו". נשק רב החובל את ידי הרב ועלה לסיפון עליו התגודדו הנוסעים ואנשי הצוות והכריז בקול גדול: "דעו לכם, כולנו ונודה לו וכך עשו, כשהגיעו לתא מצאוהו נעול, הרב הסתגר לסעודת ליל שבת.

להנהגתו של ה"באבא סאלי" יש מקור בגמרא השייכת לחג סוכות :

מצות נטילת לולב כשמה כן היא: כשנוטלים את הלולב ומיניו ביד יוצאים ידי חובה. הנענועים שמנענעים את הלולב ומיניו הם רק "שיירי מצוה" ועליהם נאמר שסגולתם לעצור רוחות רעות וטללים רעים. כלומר שיירי מצוה מעכבים את הפורענות (גמ' סוכה לח).

ואף שיירי יין הקידוש עיכבו את הפורענות!

ואם זו סגולתם מהי סגולת המצוה עצמה? לכן כמה עלינו להוסיף במצוות ולזכות בלי סוף לעכב את הפורענות במיוחד בימים אלו שלפני הושענא רבה, יום החיתום! (מעין המועד)

הלכות חג סוכות

פינת ההלכה

סדר ליל סוכות א. בערב חג סוכות לא יאכל לחם יותר מכביצה (54 גר') משעה עשירית (3:29) ומעלה (עין שו"ע סי' תע"א ס"א, חזו"ע עמ' קכ"א) ויש מחמירים מחצות יום (12:30) (נ"ח"ה האזינו ש"א ס"ג). כדי שיוכל לאכול בערב לתאבון (ס). אבל יכול לאכול מעט פירות וירקות בשר ודגים ולא ישבע מהם (חזו"ע סוכות עמ' קכ"א ס"ח).
ב. בליל החג אומר את נוסח הקידוש מעומד ואח"כ מברך "לישב בסוכה" ויושב. [והנשים לא תעננה אמן על ברכה זו, שהרי אינן מחויבות בסוכה והוי להן הפסק בקידוש] (וא"ל דינים לאיזה סי' כב ס"ג). ואח"כ מברך כשהוא יושב ברכת "שהחיינו" וישתה מהיין (שו"ע סי' תרמ"ג ס"א-ב, שו"ת תבואות שמש ח"א אור"ח סי' מ).
ג. חייב אדם מהתורה לאכול לחם בלילה הראשון של סוכות בסוכה בשיעור כזית (27 גרם) (שו"ע סי' תרל"ט ס"ג), ולכתחילה כדי לצאת ידי חובת כל הדעות יאכל יותר משיעור ביצה (כ-60 גר') (חזו"ע עמ' קיב).

ויכולן באכילתו לקיים מצות עשה מן התורה, ויכולן ג"כ שהוא יושב בסוכה זכר לענני הכבוד שהקיף הקב"ה את ישראל בצאתם ממצרים לבל יכח השרב (משנ"ב סי' תרכ"ב ס"ק/א).

ד. שיעור זמן אכילת כל כזית פת הוא בתוך 4-5 דקות ובדיעבד עד 7.5 דקות [כשאוכל 60 גר' יכול ב-8 דקות] (חזו"ע עמ' קיב), ונכון לכתחילה לאכול את הכזית בלי שום תערובת סלט וכיוצ"ב (שו"ת יח"ד ח"ד סי' לז) ולכתחילה יאכל שיעור זה לאחר זמן רבינו תם (7:35) (ילקו"י ס).

ה. אם הוא באמצע סעודתו בסוכה אסור לטעום כלום מחוץ לסוכה אפילו מים, ואפילו יוצא כשהוא לועס יפסיק לעיסתו עד שיחזור לסוכה. (יח"ד ח"ה סי' מ"ח יצי"א ח"ה סי' טז).

ו. שכח לומר "יעלה ויבוא" בברכת המזון [והוא כבר בברכה רביעית] בלילה הראשון: חוזר, ובכל שאר סעודות החג- אינו חוזר. (שו"ע סי' קפ"ח סעי' ה-ז כ"ח ס).

חוזר (חזו"ע עמ' קז). ואישה ששכחה בכל מקרה אינה חוזרת (ס' עמ' קח).

ז. את האוכל והסלטים יביאו לסוכה סמוך מאוד לארוחה בגלל חרקים שנוחתים על האוכל או

שיכסו את האוכל במפת ניילון (ד.ע.).

ח. אין להכניס סירי בישול לסוכה ואפילו על מנת להגיש מהם אוכל לצלחות הסועדים, שאין דרך ארץ בכך, אלא יעביר את תוכן הסיר לקערה גדולה ואותה יכניס לסוכה (סי' תרלט ס"א, חז"ע סוכות עמ' קכז-קכט). ואם הכניס סירי בישול לסוכה ימהר להוציאם כי יש אומרים שכל זמן שהסיר בסוכה, הסוכה פסולה (חז"ע ס"א, מועלים כהלכה סי' ח ס"ק ג).

ט. ירדו גשמים [כשנוטפות טיפות באופן שאינו יכול להשאר בסוכה] (חז"ע עמ' קסג).

* **בליל חג ראשון** – ולא קיים עדיין מצוות אכילה בסוכה ימתין מעט בביתו שמא יפסקו הגשמים ויוכל לקיים את המצווה, ואם אינם נפסקים רשאי לאכול בביתו. מ"מ אם נפסקו הגשמים במהלך הלילה קודם חצות (12:30) יאכל כזית פת נוספת בסוכה ויברך "לישב בסוכה", ואם לא פסקו עד אחר חצות לילה לא יברך "לישב בסוכה" אלא אם כן אוכל פת יותר מכביצה (54 גר').

* **בשאר לילות ימי החג** – פטור מן הסוכה ויכול לצאת ולגמור סעודתו בבית, מ"מ יצא בהכנעה שיהיה נראה שקשה עליו עזיבת הסוכה (ולקו"י ח"ה עמ' קמ, קמז).

י. מי שהיה אנוס ולא בנה סוכה וקידש ואכל כביצה פת בסוכת בית הכנסת, כשחוזר לקדש בביתו לאשתו ובנותיו מקדש כרגיל, ומברך "שהחיינו" כדי להוציאם (אבל ברכת "לישב בסוכה" לא יברך) ומותר לו לשתות יין בבית ובסעודת החג (וכן בכל ימי חג סוכות) ויזהר שלא לאכול יותר מ-53 גרם לחם בבית [ע"פ האמור בסעיף יא].

מתי חייב לשבת בסוכה

יא. אוכלים ושותים וישנים בסוכה, מ"מ אין חיוב גמור להיות בסוכה אלא באופנים הבאים:

* **באכילת לחם** [מאפה או תבשיל העשוי מחמשת מיני דגן כגון: עוגות, אטריות וכיוצ"ב] **בשיעור של יותר מכביצה (54 גרם), שאז חייב בסוכה.** [ולעניין מתי צריך לברך "לישב בסוכה" ראה הלכה טו'].
* **בשינה, ואפילו שינת עראי, חייב בסוכה** [ומותר לישון יחידי בסוכה שנאמר: "שומר מצוה לא ידע רע" (כפסוק השולחן ח"ה סי' יא ס"ה)] ומ"מ אם הוא אסטניס ובנקל יבוא לידי הצטננות אזי פטור משינה בסוכה (ולקו"י ח"ה עמ' קמז) וראוי להחמיר להיות כל זמנו בסוכה ובפרט בשבת וי"ט (ש"ע סי' תרלט סעי' ז כה"ח ס"ק לה, שו"ת יחווה דעת ח"א סי' סה).

יב. יש אומרים שבשבת גם סעודת עראי (כשאוכל פחות מ-54 גר' פת) ושתיה נחשב קבע לחיוב לאוכלם בסוכה ויש חולקים, וטוב שיאכל וישתה בסוכה (הנ"ל) בלי ברכת "לישב בסוכה" (כשאוכל פחות מ-54 גר' פת) (ס"ע עמ' קמג).

יג. קטנים שהגיעו לחינוך (בני 5-6 לפי חריפות) חייבים בסוכה מדרבנן כדי לחנכם במצוות. (ולקו"י ח"ה עמ' קמז) ואישה פטורה מסוכה, ואם מחמירה על עצמה לאכול בסוכה יש לה שכר, אבל אינה רשאית לברך לישב בסוכה (ולקו"י ח"ה/הקמה, קעב).

יד. מי שאשתו חלשה [כגון: אחרי לידה] ויש להם ילדים קטנים שמתעוררים בלילה ובוכים, וצריך לקום ולטפל בהם ונבצר ממנו לדעת מתי לקום אליהם אם ישן בסוכה, מותר לו לישון בבית לצורך הטיפול בילדים (חז"ע עמ' רס"ד). (וכן בליל הטהרה או בליל עונה מותר לישון בבית) (עמ' קאג-ד).

מתי יברך "לישב בסוכה"

טו. * בסעודה של פת משיעור יותר מכביצה ומעלה (מעל 54 גר') חייב לאכול בסוכה ולברך "לישב בסוכה" (ש"ע סי' תרלט ס"ב, חז"ע עמ' קלד-קלו).

* כשאוכל מזונות [מאפה או תבשיל] משיעור יותר מכביצה ומעלה (מעל 54 גר') חייב לאכול בסוכה בלי לברך "לישב בסוכה" ואם אוכל משיעור 162 גר' ומעלה מברך "לישב בסוכה".

טז. ברכת "לישב בסוכה" צריך לברך מעומד (ש"ע סי' תרמג ס"ב ומשנ"ב ס"ק ז) ולכן בכל ימי החג כשצריך לעשות קידוש יעמוד בסופו [בקידוש היום, כי בלילה ממילא עומד בקידוש] ויברך "לישב בסוכה" ואז ישב ויטעם מהיין (חז"ע סוכות עמ' קעב ס"ב, שו"ת אור לציון לגר"צ אבא שאול ח"ד פ"א ס"א).

ובסעודה שאין קידוש וזו סעודה של פת, נוטל ידיו ונכנס לסוכה וכשהוא עומד מברך "לישב בסוכה" ויושב ומברך "המוציא" (ש"ע ס"ג משנ"ב ס"ק ו ולקו"י ס"א, חז"ע עמ' קעב-קעז) ואם הפך את הסדר וברך "המוציא" ואח"כ "לישב בסוכה" יצא (עיין שו"ע ס"א כה"ח ס"א ולקו"י ס"א).

יז אם התחייב לברך "לישב בסוכה" ושכח לברך ונזכר – כל עוד לא סיים סעודתו [היינו אפילו סיים העיקר ואוכל פירות ושותה] יכול לברך (יח"ד ח"ה סי' מה) כשמסתפק אם בירך "לישב בסוכה" או לא, לא יברך שספק ברכות להקל (חז"ע עמ' קעח).

יח. השנה שיום טוב ראשון של סוכות חל בשבת, אין נוטלים את ארבעת המינים ולא מברכים עליהם (ש"ע סי' תרנח ס"ב) והלולב ומיניו [ערבות והדסים] מוקצים ואסור לטלטלם [כדין מוקצה מחמת גופו שאסור לטלטלו אפילו לצורך גופו או מקומו] אבל האתרוג מותר לטלטלו (חז"ע עמ' קעה, הרמ"א סי' תרנח ס"ב). ואת ברכת "שהחיינו" יברך ביום חול המועד הראשון [יום ראשון]. (ש"ע סי' תרסב ס"ב).

חול המועד

השקפת היהדות

"ושמחת בחגך" הכיצד?

באחת מערי אנגליה, נכנס ערב אחד אדם כחוש ועצוב למרפאתו של ד"ר ג'ימס. הרופא נדהם למראה העצבות שעל פני האיש ושאל: "מה קרה לך אדוני, האם אתה חולה?", "כן אדוני, אני חולה במחלה אנושה" – ענה האיש. "ומה מחלתך?"

"כל אשר מסביבי מרגיז אותי, החיים מדכאים אותי, אין אני מוצא אושר ושלווה בשום מקום, ואני עצוב כל הזמן. ואם אתה דוקטור לא תוכל לעזור לי איני יודע מה יקרה..." השיב הרופא: "מחלתך אינה מסוכנת, כל אשר עליך לעשות זה לצאת קצת, לצחוק ולשמוח." "ובכן, מה אתה מציע לי לעשות היום ד"ר?" שאל החולה "לך לקרקס לראות את הבדחן גרימלדי המצחיק ביותר בעולם, הוא בוודאי ירפא אותך." "אדוני הרופא! אני הוא גרימלדי!"

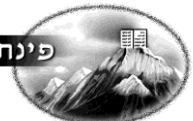
עומדים אנו בפתחו של חג סוכות שאחת ממצוותיו עליהם נצטוונו מן התורה הוא "ושמחת בחגך" שנאמר: "ושמחתם לפני ה' אלוהיכם שבעת ימים" (ויקרא כג, מ) ועוד נאמר "ושמחת בחגך... והיית אך שמח" (דברים טו, יד-טו) ונשאלת השאלה: כיצד נוכל "לקנות" את מידת השמחה בפרט בתקופה שהפחד והחשש ממגפת הקורונה נוגס ומטיל מורא?

לשם כך עלינו לנקוט במספר פעולות שקשורות באנו ויעודרו את השמחה בתוכנו:

- עריכת סעודות חג חגיגות מלוות בשירי חג מרניני לב שישרו אירה טובה.
- השמעת מוזיקה מלווה בריקוד ותנועה, שאחרי המעשים הולכים הלבבות.
- שינוי דפוסי חשיבה והתבוננות שכל מה שקורה לנו בחיים זה כדי שנגדל ונתפתח וניקח את האתגר הניצב בפנינו כמנוף לצמיחה ולפיתוח יכולות חדשות.
- לדעת שכל מה שיש לנו בחיים אינו מובן מאליו ולדעת להודות עליהם להקב"ה על בסיס יומי.
- נתינה לזולת אם בממון ואם בהענקה מהזמן שלנו. (ע"פ מאמר של גיל יוסף שחור MD)

הלכות חול המועד

פינת ההלכה

א. לבוש ומאכל: ימי חול המועד נקראים מועד וחייבים בהם בשמחה, ומצוה לשמוח בבשר [בקר ואם אי אפשר אז בעוף] ויין, ולשמח את הנשים בבגדים נאים ותכשיטים (ש"ע תקט"ז ס"ז וצ"ח) וחייב לכבדו במאכל ובמשתה ואינו מחויב באכילת מצה (ש"ע סי' קפ"ח ס"ז) מ"מ לכתחילה מצווה לקבוע סעודה של פת בלילה וביום (משנ"צ ס"ק א) ויש לכבדו בכסות נקיה וטוב בבגדי שבת (תורה לשמה סי' קמ). ונוהגים לכסות את השולחן במפה כמו ביר"ט (ח"כ פ"א ס"כא). ואין מניחים תפילין בחול המועד (ש"ע סי' לז ס"ב) (שימי חול המועד אות ה) (ס).

ב. תפילות: בתפילת 18 וברכת המזון אומרים "יעלה ויבוא", ואם שכח לומר:

⊙ בתפילת 18 חוזר [אם נזכר כשאמר בא"י יסיים "למדני חוקך" ויחזור ל"יעלה ויבוא", ואם נזכר קודם שהתחיל "מודים" יאמר שם "יעלה ויבוא", ובסיום יחזור ל"מודים". ואם כבר התחיל "מודים" אם נזכר קודם שהגיע ל"עושה שלום" יחזור ל"רצה" ואם כבר הגיע ל"עושה שלום" חוזר לראש התפילה, בכל התפילות: הן בערבית הן בשחרית והן במנחה] (ש"ע סי' תא).

⊙ בברכת המזון כל עוד לא אמר "ברוך אתה ה'" חוזר, ואם אמר אינו חוזר (ש"ע ס"ח כ"ח ס).

ג. לימוד תורה: יש להוסיף בלימוד תורה בימים אלו, שכוונת השם יתברך בנתינת המועדים כדי להדבק באהבתו וביראתו ולעסוק בתורתו התמימה (ח"כ פ"א ס"כז).

ד. מלאכות: חול המועד אסור במקצת המלאכות ומותר במקצת (ש"ע תקל"א ס).

כל המלאכות שאסור לעשותם בחו"מ אסור לעשותם אפילו ע"י גוי. (ש"ע תקנ"א ס"א) אבל לצורך מצוה מותר לומר לגוי אפילו למעשה אומן (משנ"צ ס"ק א).

* כל מקום שכתוב "מעשה אומן" – הכוונה מעשה איש מקצוע, וכשכתוב "מעשה הדיוט" – הכוונה לפעולה שכל אדם יכול לעשותה ולא צריך איש מקצוע לכך.

דוגמאות: (ש"מ – שערי מועד, ח"כ – חול המועד כהלכתו, ילקו"י – ילקוט יוסף).

גיהוץ © מותר לגהץ לצורך לבישה במועד (חז"ע יו"ט עמ' קל"ה ס"כ, וילקו"י ח"ה עמ' תק"ח ס"לד, אור לנין ח"ג פ"כד ס"ז), שהוא מעשה הדיוט, דהיינו להחליק קמטים או לחדד קפלים הקיימים (אבל לעשות קפלים חדשים אסור!) (ש"מ פ"ה ס"ט).

גינה © מותר להשקות פרחים או פרחי נוי כדי שלא יקמלו (ש"מ פ"י ס"ד, חז"ע עמ' קפד) אבל אסור לעשות כיסוח וגזיזם לנוי (ש"ע סי' תקל"ז ס"א ח"כ פ"א ס"ח). ועל"י השקיה אוטומטית שמכווין לפני החג מותר להשקות כרגיל (וילקו"י יו"ט סי' תקל"ז ס"א) מותר לרסס את העצים כדי להגן עליהם (ש"ס ס"כד).

© אסור לקטוף עלה, פרחים או פרי שלא לצורך כגון: לשם תענוג ומשחק (ש"מ ס"ו ס"ח) אבל לצורך המועד מותר (ש"מ פ"ו ס"ד).

הכנת אוכל © מותר לעשות כל דבר מאכל לצורך המועד ואפילו כשיש טרחה כגון: לדוך, לטחון תבלין (ש"ע סי' תקל"ג) ודבר שיהיה מוכן רק לאחר המועד אסור כגון: חמוצים, ואם חושש שירקיבו זה דבר האבד ומותר (ש"ע ס"ג).

© מותר לצוד דגים לצורך המועד (ש"ע סי' תקל"ד) ואפילו יותר מצורך המועד שיתכן שיאכל מהם במועד (חז"ע יו"ט ס"כא). יש שהקלו לצוד דגים לשם תענוג אף שאין כוונתו לאכול מהם, רק שראוי לאכול מהם (וילקו"י ש"ס ס"כ). © אם התרוקן אחד ממיכלי הגז, אסור לו להזמין אחר במקומו שיביאו לו בחוה"מ, אם יש לו מיכל שני שסיפיק לו לצורך המועד (ש"מ ס"ג ס"ז).

הליכה לעבודה © הפרטים הם רבים ויש לשאול רב על כל מקרה לגופו (ח"ה כ).

כיבוס © אסור לכבס בגדי גדולים (ש"ע תקל"ז ס"א) ואפילו לצורך המועד [והטעם כדי שיכבס לפני החג ולא יכנס למועד כשהוא מנוול] (משנ"ב ס"ק א) (ואפילו אם המכונה בין כה כבר מכבסת בגדי קטנים! ואפילו להשרות במים אסור) (ח"ה כ פ"ה ס"ח, ג, חז"ע עמ' קלח).

© לבנים (בגדים תחתונים), גרבים ומגבות אם נגמרו לו ורגיל להחליף כל יום מותר לכבס את הנצרך למועד (חז"ע עמ' קלח). © בגד שאם לא יכבסוהו בחוה"מ יתייבש הלכלוך ולא ירד – מותר לכבסו (ש"מ ח"ב ס"ה ס"א) וכתם בלבד – מותר לנקותו בחומרי ניקוי (חז"ע עמ' קלח).

© בגדי ילדים קטנים מותר לכבס את הנצרך לשימוש מידי, אם מכבס במכונת כביסה מותר לכבס בגדי קטנים אפילו הרבה בבת אחת כל שהם לצורך המועד. (חז"ע ש"ס עמ' קלח).

© מותר להבריש בגדיו כדי להסיר את האבק (חז"ע ש"ס).

© אישה לצורך טהרה רשאית לכבס את הנצרך (חז"ע ש"ס).

כתיבה הקדמה: כתב הדיוט – אותיות כתב רגילות (שאינן מרובעות) ובתנאי שאינן נכתבות בצורה נאה במיוחד (גרפיקה) וכן אותיות מרובעות אם נכתבות ברישול ללא תשומת לב לצורתן, מספרים וחיתומת. כתב אומן – אותיות עבריות מרובעות (כתב אשורי) ודווקא כשנכתבות בכתב נאה, כתיבה גרפית (שאינה נכתבת על"י כל אדם כפי המזדמן לו) וכתיבה באותיות לועזיות יש להחמיר כדן מרובעות.

* כל מקום שמותר לכתוב כתב מעשה אומן ולא נגרם הפסד כל שהוא אם יכתוב כתב הדיוט, יש לכתחילה לכתוב כתב מעשה הדיוט (ח"ה כ פ"ו ס"א-ו ש"ס פ"כח). © מותר לכתוב לצורך המועד כתב מעשה הדיוט. (כגון: לשלוח את הבן למכולת עם רשימה של קניות לחג). אסור להדפיס ספרים (חז"ע עמ' קפז).

© מותר לכתוב לצורך הרבים (כג' לכתוב צ"ק לצורך ציבור) אף כתב מעשה אומן.

© וכן מותר לכתוב לצורך מצוה [כגון: צ"ק לצדקה/גבאי הרושם קבלות עבור נדבות (וילקו"י סי' תקמ"ה ס"ח).

© מותר להשתמש בשירותי בנק אוטומטיים אע"פ שהם כותבים ומוציאים פתקית (ולהוציא תדפיס רק אם נחוץ למניעת הפסד כגון: מצב חשבון וכו') (ח"ה כ ס"ז) © מותר לכתוב בקרם על עוגה.

© מותר לכתוב חוזה שכירות שנחשב דבר האבד (וילקו"י ח"ה עמ' תקנא).

© ציור דינו שווה לכתיבה שיש להבחין בין ציור אומנותי (מעשה אומן) לציור סתמי (מעשי הדיוט) ולגבי ילדים המציירים וצובעים אין בזה איסור (וילקו"י יו"ט סי' תקמ"ה ס"ב)

© מותר לכתוב אגרת שלומים או חידושי תורה בחוה"מ וכן לכתוב חשבונותיו ולחשב הוצאותיו (ש"ע תקמ"ה ס"ה, ד) אף במכונת כתיבה [נחשב מעשה הדיוט], ויש להקל גם לכתוב במחשב ואף להדפיס במדפסת (יצי"א ח"ה סי' מה, ק, וילקו"י ח"ב עמ' תרנא).

© מותר להקליט, לצלם מסמך, תמונה או רנטגן כשאנו יכול לצלמם אחר המועד (וכן מותר להצטלם [אור לנין ח"ג עמ' ללא] אבל פיתוח תמונות של המצלמה רק אחרי המועד) (חז"ע עמ' רו ס"לח-לט, וילקו"י עמ' תקנ"ג) וכן יש להקל לשלוח פקס (כי בא מועד עמ' קו).

© מותר להשתמש במחשב כס אף שלא לצורך המועד (הכתב אינו מתקיים) (ש"מ פ"יט ס"ט).

© מותר לשלם חשבונות כגון: חשמל, מים שהגיע זמנם אף אם יצטרך לכתוב, או שאר מלאכות משום שזה דבר האבד, וכל זה כשלא כיון מלאכתו למועד (ש"מ פ"ב ס"ג) וכנ"ל אם צריך להפקיד כסף בבנק משום חובותיו (ש"ס).

⊙ אסור לקשקש על דף לשם הנאה ולכתוב סתם בלי שום צורך (ש"מ פ"ט ס"ב).

⊙ קריעת נייר שלא לצורך אסורה (ש"מ פ"ז ס"א בח"ב).

מכונות ⊙ מותר לנסוע לכל חפצו ולכל מטרה שהיא (אף לטיול (ש"ע ס' תקלו ס"א)) (זה"כ פ"ז ס"ט-ע). ומותר לנקות את המכונות ולייפותה כשאין טרחה יתירה (חז"ע עמ' קעה).

⊙ מותר להחליף גלגל (חז"ע עמ' קעה ס"ה) וכן מותר לתקן פנצ'ר של הגלגל (ילקו"י סי' תקמ"ד ס"ה).

⊙ מותר לחלץ מכונות שנתקעה בדרך (וכן להזמין חילוץ) אף שיצטרך תיקון אומן שאם ישאירה שם יגרם לו הפסד כספי [כגון: שהמכונות תיגנב, או בהשארתה עד אחר המועד תגרום להוצאות כספיות מיותרות וכדו'] (זה"כ פ"ז ס"ט, ילקו"י יו"ט עמ' תתקכ"ט).

מעבר דירה ⊙ אין לעבור דירה בחוה"מ (העברת כל החפצים) (ש"ע סי' תקל"א ס"א) מ"מ בדבר האבד מותר (בכ"מ ס"א) כגון: שהסתיימה תקופת השכירות וחייב לפנות את הדירה מותר. ויש מתירים אם עובר מדירת שכירות לדירת קבע אפילו שלא כדבר האבד (ש"ע סי' תקל"א ס"ב משנ"ב ס"א חז"ע יו"ט קל"א ס"ב).

ניקוי דירה וכלים ⊙ מותר לעשות כל ניקוי שיגרתי בבית ואפילו בעזרת שואב אבק, אבל נקיון יסודי תקופתי לא (זה"כ פ"ה ס"מ, מצ) ומותר להבריק כלי כסף לצורך המועד, ומותר לרחוץ כלים, ואפילו שלא לצורך המועד (ס"ל) ומותר לשטוף את הבית (ילקו"י ה/תקצ"ו).

צביעה ⊙ מותר לאישה להתאפר כדרכה (ש"ע סי' תקמו ס"ה).

⊙ אסור לסייד או לצבוע את הדירה במועד (ש"מ ח"ב פ"ד ס"א). [ציור – ראה בכתביה].

⊙ מותר לצחצח נעלי או במשחת נעלים לצורך המועד (ש"מ יב"א ח"א ס"ל).

תיקונים ⊙ מותר לתקן מכשירים של אוכל (כג' מקרר, מיקסר, תנור) ואפילו בתיקון אומן אם צריך (ש"מ פ"ד ס"ג ובח"ב ס"ט) וה"ה לתיקון מערכת חשמל או האינסטלציה (ילקו"י יו"ט סי' תקל"ט ס"ט).

⊙ מותר לתקן תיקון הדיוט בלבד במכונת כביסה, [לצורך כיבוס הבגדים המותרים במועד] (ילקו"י ס"א) או בטייפ [או שאר כלי נגינה] (זה"כ פ"ז ס"א, ש"מ יב"א ח"א ד/מו).

⊙ מזגן ומאוורר – כשמזג האויר חם מאוד ויש צורך דחוף לתקנם, מותר אפילו מעשה אומן (ילקו"י ס"ט) מכשיר טלפון – מותר לתקנו (זה"כ פ"ז ס"ע, ילקו"י ס"א).

⊙ אסור לתקן שעון שנתקלקל בין של איש או אישה (פירות האילן חוה"מ להאדמו"ר ממעליץ סי' תקמו ס"ט).

⊙ אוטובוס, מוניות ומשאיות של מזון מותר אפילו ע"י אומן משום שזה צרכי רבים (ש"מ פ"ה ס"ב, חז"ע עמ' קעה) אך מכונות פרטיות אין לתקן רק מעשה הדיוט (חז"ע ס"א), אמנם בשעת הצורך כשצריך לנסוע ממקום למקום ויש הפסד כספי לנסוע במונית וכדו' מותר לתקן את הרכב אפילו מעשה אומן וטוב שיעשה כן ע"י אומן גוי (ילקו"י יו"ט סי' תקמ"ד ס"ג, עיין ש"מ האור לציון לגר"צ אב"א שאול ח"ג פ"כד ס"ה).

⊙ משקפי ראייה שנסברו בחול המועד מותר לתקן אפילו מעשה אומן (חז"ע עמ' קל"א ס"ב).

תיקון מלבושים ⊙ אסור לתקן מלבושיו ונעליו הקרועים בחוה"מ מעשה אומן (ש"ע סי' תקמ"א ס"ד) (ולכן אסור למסור בגדים לתופרת לתיקון, וכן אסור למסור נעלים שנקרעו לסנדלר לתיקון). אבל מעשה הדיוט [כגון: שמתקן בעצמו] (כשצריך ללבוש למועד!) מותר (ש"ע ס"ה).

⊙ במקום האבד כגון: שנקרעו נעלי הרבה ואם ימשיך ללכת כך יקרעו עוד יותר ואין לו אחרות מותר למסור לסנדלר לתיקון.

⊙ מותר לו לתפור בגדיו שנקרעו (ש"ע ס"א) מ"מ ראוי לתפור בשינוי כגון: תפירות רחבות ולא מכוונות, והטעם מאחר שמעשה תפירה של כולם כמעשה אומן (ש"מ פ"ח ס"ע, ש"מ מועיל – ס"א). מותר לתפור כפתור שנפל בשינוי כגון: שיתפרנו רפוי או ביד שמאל או שיתפור ב-2 חורים מתוך 4 (כי לא מועד ח"י עמ' עב) מותר להטיל צציות בטלית ילקו"י סי' תקמ"א ס"ה-ז).

⊙ מותר לקנות נעלים חדשות בחוה"מ (ילקו"י ה/תקצ"ו).

תספורת והגינה ⊙ אין להתגלח ולהסתפר (ש"ע תקל"א, ס"ב ומשנ"ב ס"ה) ואפילו אבי הבן והסנדק

(חז"ע עמ' ק"א ס"ב). מ"מ מותר לכולם לגזוז שפם (ש"ע ס"ח) אפילו שאינו מפריע לאכילה (משנ"ב ס"א) ⊙

ומותר לרחוץ ולסרק השיער אע"פ שמשיר בזה שיער (הרמ"א ס"ח) ⊙ ואישה דינה כאיש לעניין

תספורת שאסור (משנ"ב סי' תקמו ס"ה טז) מ"מ לצורך טהרה מותר וכן מותר להוריד שיער הראש הבולט

מהמטפחת (ש"מ פ"ב ס"ב) ולהוריד שערות ליופי (ש"ע סי' תקמו ס"ה) אפילו כרוך בכאב מותר (זה"כ פ"ג

ס"ל). אבל על אביו או אמו ששלמו 30 ימי אבלו בתוך חול המועד וגערו בו, מותר לו להסתפר

ולהתגלח בחול המועד (חז"ע יו"ט עמ' ק"א ס"ב, כה"ח סי' תקל"א ס"ב). ⊙ לקטן מותר להסתפר (ש"ע תקל"א

ס"ו). בכל אופן [אפילו אינו מצטער בזה] מאחר שאינו בר מצוה (ילקו"י סי' תקל"א ס"ג).

⊙ מותר לכולם לגזוז ציפורנים (ש"ע תקל"א ס"א) והאשכנזים מחמירים בזה [אא"כ במקום מצווה] (ס"א).

סוכות על נהר הדניפר

מעשה שהיה

קייב שבאוקריינה, ערב חג סוכות תרע"ו, הגנרל דרנטלן היה

מושל המחוז ממוצא גרמני ושונא ישראל.

זמן מה לפני חג סוכות חיפש תואנה להציק ליהודים המתגוררים במחוז, הוא ידע כי בחג סוכות נוהגים היהודים לשבת ולסעוד בסוכות שהקימו בחצרות בתיהם. לאחר מחשבה והתיעצות עם חבר מרעיו הם הגו יחד רעיון מרושע. כשבוע טרם הכנס החג פרסם פקודה האוסרת להקים סוכות על אדמת קייב והמחוז כשהנימוק הרשמי לכך היה חשש מפני דליקות, ללשון הפקודה צורף איום בעונשים חמורים שיינקו כנגד מפרי החוק. איכרי הסביבה אף הצטוו בצו נפרד שלא להכניס עצים וסכך לקייב בזמן הקרוב.

העיר קייב היתה כמרקחה, הנשמע כדבר הזה? לבטל מעם ישראל את מצוות הסוכה! עוד באותו היום התארגנה משלחת שתדלנים נכבדה שכללה אישיים חשובים ורמי דרג מן היהודים אשר ביקשה פגישה דחופה עם מושל המחוז, אולם הלה שניחש את מטרת הפגישה הדחופה סירב לקבלם ודחה אותם בקש. ההתמרמרות היתה גדולה שכן אסור להיכנע לגזירה מרושעת זו ומאידך גם אי אפשר להפר אותה. שוטרי העיר הגבירו את הפיקוח וכל פעולה שנחשדה בעיניהם כהכנה להקמת סוכה סוכלה מיד.

עשירי קייב ונכבדיה התאספו לטכס עיצה, לפתע הבזיק רעיון מקורי במוחו של אחד המשתתפים שהיה מנהל חברת ספנות המקומית שאמר: "הרבה אוניות שטות על נהר הדניפר, על סיפונה של אחת האוניות נקים סוכה גדולה ותושבי העיר יוזמנו לסעוד בה את סעודותיהם". עורך הדין חיווה את דעתו ואמר שאין בהתחכמות זו משום הפרה של פקודת המושל, שכן הוא אסר להקים סוכות על אדמת קייב אך לא על המים וההבדל בין שתי הפעולות אף הגיוני ומנומק היטב, שכן סיבת האיסור בשל החשש להתפרצות דלקות אינה קיימת על המים. כל המשתתפים התלהבו מהרעיון והחליטו לשמור עליו בסוד גמור כדי שלא ידלוף ויגיע לאזני הגנרל שללא ספק יעשה הכל כדי להכשילו.

יומיים לפני החג הוכשר מקום על אחת האוניות להקמת שתי סוכות ענקיות, סוכה אחת הוקמה על סיפון המחלקה הראשונה ונועדה לעשירי העיר וסוכה שנייה על סיפון המחלקה השנייה לשאר תושבי העיר.

הסוכות הוקמו ברוב פאר והדר, צוות האונייה הכשיר את המטבח והוכן מזון בשפע לכל האורחים הצפויים להגיע כשמנהל חברת הספנות המקומית הודיע שהסעודות יוגשו חנם אין כסף לכל מי שיגיע לקיים את מצוות החג. הדבר נשמר בסוד עד ערב החג ממש, או אז נפוצה השמועה על הסוכות השטות שהוקמו על אחת האוניות. יהודי העיר הוזמנו בהמוניהם לבוא בערב אל הנהר ולקיים את מצוות הישיבה בסוכה. שעות אחדות לפני החג גילו השוטרים את האונייה והסוכות שעליה, הם שפשפו את עיניהם בתדהמה והיו חסרי אונים. ההוראות שבידיהם לא נגעו לנעשה על נהר דניפר, וכך לא היתה להם עילה להורות על פירוק הסוכות. מפקד המשטרה רץ אל המושל ודיווח לו על ההתפתחות המפתיעה שאיש מהם לא חזה מראש. הגנרל התקשה להאמין למשמע אוזניו וביקש לראות במו עיניו את הסוכות שהוקמו על האונייה בנהר.

הערב ירד והמוני יהודים החלו לזרום לעבר הנהר כדי לקיים את המצווה ולחגוג את החג כדת וכדין. בזמן שנערכו הסעודות בשמחה רבה, עבר לפתע הקול כי מושל המחוז דרלטלן בא, הגנרל לא ידע את נפשו מרוב חימה ואיים לשלוח את הנוכחים ליערות סביר. באותו הרגע התרומם רב העיר וביקש את רשות הדיבור: "אדוני הגנרל, המושל הנכבד! יהיה ברור לו כי אין דבר המסוגל להעביר את היהודים על דתם, בכל העולם כולו לא נמצא הכוח לעקור מליבנו את מצוות התורה שקיבלנו מבורא העולם לפני אלפי שנים. תורתנו הקדושה מורה לנו לשבת בסוכה, מעל אלפיים שנה לא נטשנו ולא ננטוש את הוראותיה".

המושל האזין לדברי הרב בתשומת לב ובסיום דבריו הנרגשים הושיט את ידו לעבר הרב כדי ללחוץ אותה, לאחר מכן עזב את המקום כשהשוטרים מתלווים אליו.

אותו חג סוכות נחוג ע"י יהודי קייב בשמחה גדולה בו הם חגגו את נצחונם המתוק על מי שביקש לעקור מהם מצווה יקרה זו ונכשל כשרון חרוץ. מאותו היום נהפך ליבו של המושל לטובה והוא חדל מלהציק ליהודים ואף ביטל גזירות שהטיל עליהם בעבר. (מתוך אתר צעירי אגודת חב"ד)

הלכות הושענא רבא

א. נוהגים להישאר ערים כל ליל הושענא רבא, ויזהר אדם שלא להירדם בביהכ"נ בלילה זה. ואפילו שנת עראי אסורה מחוץ לסוכה. ואם רואה שהשינה מתגברת עליו, ימהר לסוכה וינוח שם מעט. וכן אם רואה שחברו נרדם טוב להעירו. (חזו"ע עמ' רל). על מנת למנוע מכשול מומלץ שבת הכנסת יקיימו את ליל "הושענא רבא" בסוכה אם התנאים הסביבתיים מאפשרים זאת (ד.ע.). ב כשאומרים "רחמנא" בשבעה כורתי ברית [בקריאת התהילים בליל הושענא רבא] או בהקפות, אין לענות "בדיל ויעבור" לפי שמיום הכיפורים ואילך אין אומרים עוד תחנונים עד סוף תשרי, ויש לענות "אמן" בלבד (כה"ח סי' תרס"ד סק"ג). ג. מעט קודם חצות לילה (12:28) יאמרו קריאת שמע שעל המיטה (ילקו"י ח"ה עמ' תמ) וטוב עם כל הפסוקים ("יעלזו", "יושב בסתר", "אנא בכח") (עיין ב"ח פיקולי ס"ד). וטוב לומר "ריבונו של עולם" אבל ברכת המפיל לא יברך [אפילו בלא שם ומלכות] (עיין ברכה ה' ח"ד פ"ז ס"ק סג, שו"ת רב פעלים סוד ישרים סי' יד). ד. אין צורך "להדר" לשמוע ברכות התורה מאדם אחר שישן שינת קבע בלילה, מ"מ על הצד הטוב ביותר יכונו בברכות התורה של היום הקודם (יום חמישי) שאינם רוצים לפטור עצמם אלא עד עלות השחר למחרת היום (ילקו"י ח"א/סב). ה. רק לאחר עלות השחר (5:29) יטול ידיו בלא ברכה ויברך ברכות השחר (ללא "אשר יצר" אלא אם כן הוצרך לנקביו) וברכות התורה (שו"ת יח"ד ח"ג סי' לג). [ולא יאחר את ברכות התורה אלא מיד אחרי עמוד השחר יברכם] (הלכות עולם לגר"ע יוסף ח"א עמ' מה). ו. ביום הושענא רבא, יש לקרוא "שנים מקרא ואחד תרגום" את פרשת "וזאת הברכה". ואם שכח – יקראנה בליל שמחת תורה, או בבוקר לפני תפילת שחרית (ילקו"י ח"א/הקפד, משנ"ב סי' רפס ס"ק יח, כה"ח/חכט). ז. אסור לפרק את הסוכה ביום הושענא רבא אע"פ שכבר סיים לשבת בה, אבל מותר לו לפנות את כליו וחפציו החל מזמן מנחה (שו"ע סי' תרס"ו ס"א), קטנה ולמעלה [היינו מ- 3:51] משנ"ב ס"ק ב, כה"ח סס

הלכות שמחת תורה

א. אומר בתפילת העמידה את "יום שמיני חג עצרת הזה", ואם טעה ואמר "את חג הסוכות הזה" לא יצא. ואם נזכר קודם שסיים העמידה חוזר ל"אתה בחרתנו", ואם סיים חוזר לראש התפילה. והוא הדין למי שטעה בקידוש כנ"ל שצריך לחזור (יב"א ח"ד סי' נל). ב. גם בביתו צריך אדם לשמוח מאוד ביום זה, ולא רק בעת ההקפות. ג. ראוי לא להרכיב ילדים או בני אדם על הכתפיים, בעת ההקפות (כה"ח סי' תרס"ט/כב). ד. מותר לרקוד ולמחוא כפים לכבוד התורה, וימחא כף ימין על השמאל דווקא (ס"ק כל). ה. אחר תפילת ערבית ואחר מוסף נוהגים להקיף 7 הקפות את התיבה שעליה ספר תורה, ולשמוח בשמחת התורה. (ילקו"י סס) המנהג לעשות כן גם אחרי מנחה, וגם לאחר ערבית במוצאי שמחת תורה. (בית היכודי ח"ב סי' יד סעי' ח) (חזו"ע עמ' תנה). ו. יש להיזהר מאוד שהשמחה תהיה שמחה של טהרה וקדושה, וחובה על הגבאים לשמור לבל תתערבנה הנשים באנשים ח"ו. וכן אין לתת לילדים דגלים שיכולים לצפצף בהם, ויש למנוע את הילד העושה כן. (סס סעי' יב). וכן אסור לנגן בכלי שיר (כולל הרימונים) (סס). ז. כשספרי התורה בחוץ חייבים כל העם לעמוד ואסור להם לשבת בין בריקודים בין כשספרי התורה "עומדים" (עיין שו"ע יו"ד סי' רפב ס"א-ב, שו"ת יח"ד ח"ו סי' מז). ואם הם עייפים יצאו מהאולם (ד.ע. ע"פ שו"ת אור לציון ח"ד פ"מ ס"ב בהערות). אבל לזקן או חולה יש להקל לשבת בין הקפה להקפה כשרוקדים עם ס"ת אפילו שעה ארוכה (חזו"ע סוכות עמ' תסה-תסו). ח. מיום "שמחת תורה" מתחילים לומר "משיב הרוח ומוריד הגשם" ואם שכח ואמר "מוריד הטל" אינו חוזר [אבל בתפילת "ברכנו" ממשיכים לשאול טל בלבד עד ז חשוון]. ט. עצי הסוכה [בין של דפנות או סכך] אין לנהוג בהם בביזיון בסיום החג, לא ידרוך עליהם ולא יזרקם לאשפה אלא יניחם בצדי הדרכים [או ליד הפח (ד.ע.) אע"פ שאח"כ פועלי הניקיון לוקחים אותם לאשפה] (חזו"ע עמ' לה, תמט). ודין זה חל בערבות, לולבים והדסים (חזו"ע עמ' תמד ב"ח וזאת הברכה ש"א ס"ח). ויש הנוהגים להצניעם לשריפת חמץ לפני פסח (ב"ח סס). י. אין לשבת בסוכה ביום "שמחת תורה" משום "בל תוסיף", ואם אין לו מקום אחר לאכול יעשה ביום הושענא רבא אחרי שסיים לשבת בסוכה, פתח בגודל 4*4 טפחים [40*40 ס"מ] בסכך להיכר שהוא יושב בה שלא לשם מצות סוכה (שו"ע סי' תרסו ס"א).

מערכת העלון מברכת את כל המפיצים וכל בית ישראל חג שמחה בבריאות וכל מילי דמיטב